

Itäkaakko kaksi ohutta yläpilveä

VUOKKO SALONEN

Itäkaakko kaksi
ohutta yläpilveä

VUOKKO SALONEN

*Itäkaakko kaksi
ohutta yläpilveä*

© 2017 Vuokko Salonen

Julkaisija:

BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja:

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-951-568-253-6

*Puro virtasi niin kuin purot virtaavat:
mielensä mukaan ja kiirettä pitämättä.*

Tove Jansson: Muumipapan urotyöt

PUOLEN HEHTAARIN MÄKI

Minulla on lyhyeksi jäänyt mekonriepale ja puntilliset alushousut. Otsahiukset on kursittu kokoon vaalealla lettinauhalla.

Aikuiset lompsivat työmaalle, minä seisoskelen pihalla valmiina. Olen tohkeissani. Pääsen aikuisten mukaan.

Työmaa alkaa siitä vanhan riihen vierestä. Monta kertaa olen kuullut riimestä tulevaa viskurin lonksutusta ja enojen lyhyitä haukahduksia, kun ne sanovat jotain toisilleen. Päälle on purkautunut niitten tupakkayskäinen naurun räähhdys. Oviaukosta on pullah-
tanut ulos viljan pöly, joka on leijunut hetken räystäään alla.

Riihen viereiseen rinteeseen rakennetaan meidän uutta kotitaloa. On kuuma. Nojollaan riihen seinää vasten on marjamehupullo. Se on varjossa, mutta lämpenee silti.

Riihen lipan alla on rakennustarvikkeita.

- Isä, kato, mä jaksan kantaa!
- Hyvä, hyvä, kannan nyt varovasti, ettes pudota varpailles!
- Äiti, kato, mä autan kans rakentaa!
- Äläs ny riuhro ittees heti väsyksii!

Olen nostellut pinoista monta isoa tiiliskiveä isän kottikärryyn. Tiili raapii sormia. Kädet sierittyvät ja haisevat savelta.

Tiilenpöly tuhrii mekon ja nilkkasukat, joita on pakko pitää, ettei kengät hankaa kantapäitä rakoille. Jos väsyn, saan lopettaa koska vaan ja mennä huilaamaan mummun luokse.

Uuteen kotiin muurataan hormipiippua. Enot panevat vuorotel-
len laastia ja tiiliä, isä punkee kottikärryllä tiiliä ylös työmaalle, äiti lappaa tiiliä kärryyn ja kiirehtii välillä tekemään lisää laastia. Kun isästä alkaa näkyä väsyminen, äiti jatkaa työntämistä.

- Huilaa vaa hetki, mä lykkään tän kärryllisen!

Äiti on tottunut työhön.

Isän kauhtuneet kesähousut pysyvät ylhäällä enää henkselien varassa. Sillä on pitkähihainen aluspaita, saumoista ratkeillut ja hikilaikkuinen. Päässä on lippalakki.

- Se näyttää vähä ku Kiljusen herrasväen Lurulta, pulpahtaa mieleeni niin että pyrskähdän.

- No mikäs ny naurattaa?
- Ei mikää.

Äiti on vaihtanut navettatakin ohkasempaan, vanhaan kesä-
leninkiin, päässä sillä on vaalea liina tiukasti niskaan solmittuna.

Isällä on repaleiset työhanskat, muut ovat paljaskäsin. Kesän mitaan isänkin käsien nahka vahvistuu.

Äidille on lohkottu mummulan maista tuo puolen hehtaarin hiekkainen mäki. Siinä kasvaa jokunen koivu, kolme mäntyä ja pari katajan väkkyrää. Isä antoi tontille nimeksi Santamäki. Minä ehdotin Kielomäkeä, koska tontin yksi syrjä oli keväisin täynnä kieloja. Isän mielestä se oli turhan imelä nimi.

Ensimmäisenä kesänä kaivettiin rakennuksen pohjan kokoinen kuoppa. Enot lapioivat kuivaa hiekkaa kottikärryihin, isä työnsi kärryjä ja kun kaivuu eteni, tehtiin lankuista lankongit, joita pitkin kuormat saatiin reunan yli pidemmälle.

Kävin äidin kanssa tuomassa miehille päiväkahvit pärekopassa. Kahvi oli ruskeassa lasipullossa, pullo villasukan sisällä. Kerma oli pienemmässä pullossa. Sokeripalat ja paksut pullasiivut oli kääritty sanomalehtipaperin sisään.

Kuopan pohja tasattiin, siihen tehtiin betoninen pohja ja seinät muurattiin isoista tiiliskiven näköisistä lohkareista. Talveksi työmaa peitettiin laudoilla ja pressuilla. Sitä esiteltiin kylään poikenneille vieraille. Helsinkiläisrouvat kahlasivat turkeissaan ja nahkasaapikkaissaan paksussa lumessa rakennustyömaan ympäri ja nyökyttelivät kohteliaasti. Lupasivat sanoa sitten tarkemmin, kun talo on valmiimpi. Sukulaiset olivat paremmin perillä talon

rakentamisesta ja osasivat kysyä oikeita asioita, koska enot ja isä vastasivat pitkästi ja selittivät tarkasti jotakin, mitä minä en kyllä ymmärtänyt.

TALO VALMISTUU

Nyt on toinen rakennuskesä ja käynnissä savupiipun muuraus. Piipun ympärille rakennetaan talo, kellarin päälle asuinkerros ja sitten vintti. Käyn joskus työmaalla, mutta päivällistauon jälkeen jään tupaan mummun seuraksi, auttelemaan Tatiä askareissa ja katsomaan mummun perään. Mummu on vanha ja voi vaikka kompastua ja kaatua ja satuttaa itsensä.

Mummu kurkkii kammarin ikkunasta rakennukselle päin. Minä piirtelen kauppapaperiin vaatteita paperinukelle. Joskus saan piirtää kopiokuvia voipaperin lävitse. Tänään mummu ei anna voipaperia, vaan sanoo, että ruskea paperi riittää.

- Sinne se nousee, teitin uus koto, tokaisee mummu.
- Tai sitte me voidaa asua täällä sun kanssa. Nukkua vintillä, ku aina. Käydä pyhäsin uudessa talossa.
- Kyl te muutatte sinne kaikki tavaranne ja rupeette asuu siällä.
- Ei me varmaan kokonaan muuteta. Äitin täytyy hoitaa kuminki lehmät. Ja onhan sitte heinäpelto.

- No käyt tääll niin usein ku haluut, sanoo mummu.

Äiti käy hoitamassa navetta-askareet, laittaa ruoan alulle, menee takaisin rakennukselle. Isä ei voi pitää oikeista töistä pitkiä lomia, koska sen täytyy tienata rahaa, että saadaan talo valmiiksi. Sen takia se koettaa huhkia niin paljon kuin jaksaa lomansa aikana. Ja pyhäisin.

Enot osaa kyllä rakentaa, mutta äidin täytyy välillä paimentaa niitä ja satunnaisia apumiehiä, etteivät vaihda viihteelle. Siltikin voi käydä niin kuin kävi uuden talon eteisen ja vessan seinien pystytysvaiheessa. Lopputulos oli sokkeloinen, koska miesten mittaukset eivät sinä päivänä pitäneet ollenkaan kutiaan.

Isä harmitteli sitä moneen kertaan, mutta ei ruvennut haukkumaan enoja. Ne huomasivat itsekin, että jotain oli mennyt vikaan. Olivat noloissaan.

Tiilien, lautojen, levyjen, tervapahvien ja eristeiden kasasta alkaa hahmottua talon näköinen.

- Kyl sä siällä voit käydä kattelemassa, mut älä jää pitkäks aikaa jalkoihin pyörimään. Enot kumminki vahtii koko ajan, ettes satuta ittees. Se häirii niitten työtä, neuvo äiti.

- Mä käyn vaa äkkiä kattomassa!

- Käy ny, mut mukavampi sun olis olla mummun kanssa.

Yhtenä pyhänä isä näyttää minulle, kuinka uuden talon eteisestä

pääsee hivuttautumaan ahtaita betoniportaita alas kellariin. Sinne tulee pyykinpesuhuone, ja amme ja suihku. Toiseen huoneeseen tulee lämmityskattila, jonka kitaan lapataan mustaa koksia. Isä näyttää nurkan, mihin tehdään laudasta aitaus koksille.

- Joskus myöhemmin voidaan tehdä öljylämmitys, sitten ei enää tarvita koksikasaa. Siitä tulee kumminkin pölyä ja nyt, kun meillä on kohta hieno pyykinpesutila, niin tämä ovi pitää pitää aina kiinni, ettei pyykit likaannu.

- Koska mä saan kokeilla sitä ammetta?
- No asennetaan se ensin paikoilleen.
- Eiks me sitte enää käydä mummulan saunassa?
- Käydään tietysti, ei suihku ja amme saunaa vastaa.

Viereinen huone on autotalli, muttei siellä koskaan ole autoa, eihän isällä edes ole ajokorttia. Tallissa on työpöytä ja höyläpenkki ja pihatavaroita. Eikä vielä oveakaan.

- Se hankitaan myöhemmin. Nyt pärjätään, kun laudotetaan aukko umpeen, sanoo isä ja lähdetään kapuamaan rappuset ylös.

- Kyl mun ny kelpaa, vesi tulee ja menee, ja lämpöä riittää, ihastelee äiti. – Mut kuistiin pitää tulla nii paljon ikkunoita, et se o valosa. Mä paan nätit verhot ja kukkasia ikkunalaudalle. Vieraakki näkee ensteks kuistin.

Kuistista astutaan siihen muotopuoleen eteiseen ja voidaan käydä pesaisemassa kädet vessassa. Sen seiniin isä naputtelee vaalean-

siniset eristyslevyt. ”Ettei vessan kolinat kuulu”. Eteisestä lähtee kapeat raput vintille. Sinne tehdään myöhemmin yksi huone, vinttikammari. Muu osa on avonaista säilytystilaa.

VESIKAIVO

Kaivo kaivetaan savipeltoon. Kaivontekijällä on käsissään kaksihaarainen pajuviitsa. Kun viitsan pää kääntyy omin nokkin näyttämään maahan päin, uskotaan, että siitä kohtaa tulee varmasti vettä. Kaivo tehdään talkoilla, mukana on tuttu mies, joka on ennenkin kaivanut kaivoja. Hän nostaa lapiolla savimöykkyt ämpäriin, joka hilataan vinssillä maan pinnalle. Välillä vaihdetaan kaivuumiestä. Jossain vaiheessa kaivon pohjalle alkaa toivottavasti tihkua vettä ja sementtiset renkaat voidaan hiissata paikoilleen.

Savikasat näyttävät ihan oikeilta vuorilta. Kaivuumiehet menevät syvemmälle ja syvemmälle ja ovat harmaina savesta.

Vinssiä varten on peltoon pantu pystyyn suuret ja vankat tolpat. Yhtenä päivänä savinen jalusta löystyy ja yksi tolpiasta alkaa ensin huojua ja lähtee sitten kallistumaan. Tolpan liikettä ei ihmisvoimin pysäytetä.

Minä olen kyllästynyt katselemaan saven kaivamista, käännyn

ja lähden astumaan mummulaan päin. Tolppa rojahtaa peltoon minua hipoen, kuulen humahduksen ja mätkäyksen, mutten osaa pelästyä.

- Taisin ensi kertaa eläissäni tulla silloin ajatelleeksi tarinoita suojelusenkeistä, sanoo isä joskus monia vuosia myöhemmin.

Kaivosta tulee talolle ikuinen ongelma. Ensimmäinen ehtyy jo muutamassa vuodessa. Toisen kaivon paikkaa tulee etsimään kylän kuuluisin kaivontekijä, Alvari, joka saa veden vaikka mistä. Siihen se sitten kaivetaan, rinteen pohjoiselle reunamalle, vähän edellistä vetisempään paikkaan. Kuluu vuosikymmen ja sekin kuivuu. Kolmas kaivetaan kolmannelle suunnalle. Harmaita hiuksia ja harmaata vettä sekin on tuottanut, mitä nyt vanhemmiten on jostain syystä päättänyt pysytellä kuivalla aikaa välillä vähän selkeämpänä, mutta silloinkin vähävetisenä.

ILMAVIRTAUKSET ITÄKAAKOSTA, MELKO SELKEÄTÄ

Aurinkoisen lapsuuden jälkeen jotenkin vain valuin läpi nuoruuteni. Onneksi en pitänyt päiväkirjaa, siihen olisin kait kirjoittanut, että ”oli tavallinen koulupäivä ja illalla menin kavereitten kanssa reeneihin”.

Aikuisuuden reunalla alkoi jo olla kirjoitettavaa, mutten tullut hankkineeksi päiväkirjaa, eikä kyllä olisi ollut aikaakaan kirjoitella. Kait silloinkin olisin kuitannut vain, että ”ihan tavallinen päivä, kaikki hyvin”.

Aika on tehnyt tehtävänsä. Olen alkanut kaipailla tekemättömiksi jääneitä päiväkirjamerkintöjä. Kun niitä ei ole, teen ne nyt näin jälkikäteen.

Tarinani ajoittuvat 1950-luvun puolivälistä 1970-lukuun ja sijoittuvat eteläsuomalaiseen maalaiskylään. Alkuun kaikki on lapsen vahvasti kokemaa. Aikuisempana samanlaista sävyttävää sattuu enää harvemmin, elämä tasaantuu, jopa vähän laimistuu.

Tuskailin pitkään kirjoittamiseni kanssa. Mieheni auttoi sanomalla, että jos et nyt sitten mitään keksi, niin parasta on kertoa totuus.

Hyvä neuvo, mutta sovelsin sitä ja napsin muistikuvan lapsuudesta ja nuoruudesta, poimin ne kuin pinsetillä, yhden sieltä, toisen täältä. Kauhtuneita, hapertuneita valokuvamaisia kuvia. Panin ne sekaisin ja väritin seoksen keksimilläni tarinoilla.

Suolaksi ripottelin totuutta.

Vuokko Salonen

ISBN 978-951-568-253-6

